Akademik Yazım ve Araştırmacılara Öneriler

Serkan DİNÇER

9. Baskı

PEGEM AKADEMİ

Serkan DİNÇER

AKADEMİK YAZIM VE ARAŞTIRMACILARA ÖNERİLER

ISBN 978-605-241-437-8

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Eylül 2018, Ankara
9. Baskı: Ekim 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Annem ve Barney'e

Önsöz

Değerli Okurlar,

"Bu kitabın yazım kararını 2015 yılında almış olmama rağmen, belki de hepimizin ortak hatası olan "işleri öteleme" eylemi nedeniyle, üç yıl gecikmeli olarak bu projemi tamamlıyorum" cümlem ile sizlere 2018 yılında seslenmiştim. Tahmin ettiğim süreden önce ilk baskının tükenmiş olması, diğer baskılarında hızlıca tükenmesi daha önceden bu eseri yazmam gerektiğini gösterdi. İzninizle neden bu kitabı yazdığımı belirtmek isterim.

2003 yılında yüksek lisans eğitimime başlamam ile birlikte teoride kendimi geliştirebilsem de kaynak azlığı nedeniyle uygulamada birçok zorlukla karşılaştım. 2006 yılında dergi sekretaryası olarak, akademik yazım sürecine dâhil oldum. Birçok terim ve kural için kaynak aramama rağmen bu kaynaklara erişemedim ve bunları yanlışlar yaparak öğrenmeye çalıştım. 2006-2012 yılları arasında ulusal ve uluslararası birçok akademik yazım ve yayım toplantılarına katılarak süreç hakkında bilgimi artırmaya çalıştım. 2013 yılından günümüze kadar birçok editörlük görevleri ve dergi politikaları çerçevesinde danışmanlıklar yürüttüm. Bu süreçte en sık karşılaştığım sorun intihal ve yazım biçimiydi. Birçok araştırmacıyla bu nedenle sorun yaşadığımı üzülerek bildiririm. Bu sorunların başında araştırmacıların bir metni birebir alıp sadece kaynak gösterimlerinin yeterli olduğunu savunmaları; benim ise bunun birebir alıntılama şeklinde gösterilmesi gerektiğini belirtmemdi. 2015 yılının ilk aylarında bana e-posta ile yöneltilen "derginizdeki intihal sınırı yüzde kaçtır?" sorusu ile de bu kitabı yazmam gerektiğine karar verdim. Akademik yayın süreci bir kova su ise, benim bilgilerimin bir bardak su olduğunu da belirtmek isterim.

Kitapta mümkün olduğunca basit dil kullanmaya, aşamaları mümkün olduğunca detaylı vermeye gayret gösterdim. Birçok başlığın birbiri ile yüksek düzeyde ilişkisi olmasından dolayı başlık sıralamasında zorlandığımı ifade etmek isterim. Akademik hayata yeni başlayan bir araştırmacıyı göz önünde bulundurarak bazı noktalarda tanımlamaları tekrar vermek, uzun metin tekrarlarına girmemek için de bu metin bloklarını diğer bölümlere atfederek açıklamayı tercih ettim.

Özetle akademik yazım hakkında akla gelebilecek tüm soruların karşılıklarına kitapta yer vermeye gayret ettim. Son okumalarda değerli arkadaşlarımın dönütleri ile bu kitabın alana katkı sağlayacağına tam anlamıyla

inanmış bulunuyorum. Akademik araştırmalar gibi kitap yazım sürecinin de tek bir kişi ile yürütülmediği herkes tarafından bilindiği gibi benim tarafımdan da bilinmektedir. Bu nedenle bu kişilere teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Öncelikle akademik hayatımda zaten ihmal ettiğim ve kitap yazdığım zaman diliminde bilgisayar başında fazla zaman geçirdiğimi ve dinlenmem gerektiğini bilgisayarın güç kablosunu çekerek belirten Barney'e; görüş ve önerilerini her fırsatta sunan Sayın İlke Evin Gencel'e ve Özgül Akın Şenkal'a; tüm akademik faaliyetlerimde her türlü desteği sağlayan Sayın Ahmet Doğanay, Ozan Şenkal ve Mustafa Mavaşoğlu'na; öğrencilerime; kitabın yayımlanma sürecinde desteklerini esirgemeyen Sayın Servet Sarıkaya'ya ve tüm Pegem Akademi çalışanlarına sonsuz teşekkür eder, şükranlarımı sunarım.

Mart 2023

Serkan Dinçer

İçindekiler

Önsöz v

Bölüm 1

Tanımlar ve Roller

Bilimsel araştırma sürecindeki tanımlar 2
- Araştırma 2
- Problem durumu ve problem cümlesi 2
- Araştırma sorusu 4
- Hipotez 4
- Problem, amaç, araştırma sorusu ve hipotez için bir örnek 4
- Kongre 5
- Sempozyum 6
- Konferans 6
- Seminer 6
- Çalıştay 6
- Panel 6
- Süreli yayın 7
- Kaynak 7
- Atıf 7
- DOI numarası 8

Bilimsel araştırma sürecindeki roller 8
- Araştırmacı 8
- Danışman 8
- Hakem 9
- Jüri 9
- Editör 10

Bölüm 2
Akademik Yazımın Amacı ve Türleri

Akademik yazımın amacı 12
Akademik yayın türleri 12
Teknik not 12
Editöre mektup 13
Görüş yazısı 13
Kitap 13
Kitap inceleme 14
Rapor 14
Bildiri 15
Makale 15
Tez 16

Bölüm 3
Bilimsel Araştırma Nasıl Yapılır?

Bilimsel araştırma nasıl yapılır? 18

Bölüm 4
Araştırmacılar İçin Öneriler

Yeni araştırmacılar için öneriler 26
Akademik sosyal medya 29
Literatür nasıl taranır? 30
Bir çalışma nasıl okunur? 33
Bir çalışma okurken çapraz kaynak kullanma 34
Kaynak kullanımı 35

Kaynakça yazımı 38
Akademik yazım araçlarının kullanılması 46
Mendeley 46
Akademik yazımda bulut teknolojilerinin kullanımı 53
Etkili bir sunum nasıl yapılır? 55
Hakemlik ve jüri üyeliği nasıl yapılır? 57

Bölüm 5
Bilimsel Araştırmalarda Etik

Akademik etik 64
Bilimsel araştırmalarda katılımcıların korunması 64
Bilimsel araştırmalarda yapılan başlıca etik ihlalleri 65
Verilerle oynama 65
Çıkar çatışması 66
Yazar ekleme, çıkarma, sırasını değiştirme 67
İntihal 68

Bölüm 6
Makale ve Bildiri Nasıl Yazılır?

Makale yazmaya başlamadan önce 76
Bir makale nasıl yazılır? 79
Makale başlığı 79
Özet (öz) 80
Anahtar kelimeler 83
Giriş 83
Amaç/araştırma sorusu/hipotez 85
Yöntem 87
Katılımcılar/çalışma grubu 88

Veri toplama araçları 90
Veri analizi 91
Bulgular 91
Yorum ve tartışma 93
Sonuçlar 94
Sınırlılıklar 95
Öneriler 96
Kaynakça 96
Bildiri nedir? 96
Bir bildiri nasıl yazılır? 98

Bölüm 7
Tez Önerisi ve Tez Raporu Nasıl Yazılır?

Tez yazmaya başlamadan önce 100
Tez sürecinin işleyişi 103
Bir tez raporu nasıl yazılır? 104
Tez başlığı 105
Özet (Öz) 105
Anahtar kelimeler 105
Giriş 105
Kuramsal bilgiler ve ilgili araştırmalar 105
Yöntem 106
Bulgular 107
Yorum ve tartışma 107
Sonuçlar 107
Öneriler 107
Kaynakça 107
Ekler 107

Bölüm 8

Proje Önerisi ve Sonuç Raporu Nasıl Yazılır?

Proje 110
Proje önerisi nasıl yazılır? 110
Proje ara ve sonuç raporu nasıl yazılır? 112

Bölüm 9

Sık Sorulan Sorular

Sık sorulan sorular 115

Bölüm 10

Önerilen Kaynaklar

Önerilen kaynaklar 125

Kaynakça 129

1. BÖLÜM

Tanımlar ve Roller

Bilimsel bir yazı hazırlamaya başlamadan önce, ilk olarak akademik metnin ne olduğunun ve buna neden ihtiyaç duyulduğunun anlaşılması önemlidir. Bu nedenle ilk olarak akademik yazımdaki genel tanımlamalara ve rollere yer verilecektir. Daha sonra akademik yazımın ne olduğu, neden akademik bir yazının yazıldığı ve akademik yazım türleri açıklanacaktır.

Bilimsel Araştırma Sürecindeki Tanımlar

Araştırma

Araştırma bir olayı, durumu ortaya çıkarmak, açıklamak ya da bir soruna çözüm üretmek amacıyla yapılan eylem dizisidir. Diğer bir deyişle bir problem, konu hakkında araştırma sorularına yanıt aramak ya da hipotezleri test etmek amacıyla yapılan sistematik işlemlerdir.

Akademik yazım dilinde araştırma ve çalışma kelimeleri birbirlerinin yerine sıklıkla kullanılmaktadır (İngilizce de research ve study olarak). Bu kullanım yanlış değildir; ancak genellikle araştırmanın raporlaştırılmasında "….bu çalışma sonuçlarına göre / bu araştırma sonuçlarına göre…" şeklinde atfedilirken karışıklık olmaması için raporlaştırılmış önceki araştırmalar, çalışma olarak tanımlanmaktadır. Örneğin " …araştırma bulguları incelendiğinde değişkenler arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Önceki çalışmaların bulguları da bu bulguyla örtüşmektedir" gibi. Bir kural olmamasına rağmen bu şekilde kullanım, raporların okunabilirliğini sağlama açısından oldukça yararlıdır.

Problem Durumu ve Problem Cümlesi

Önceki baskılarda bu başlıkta belirtilen ifadelerin yanlış yorumlanmış olduğuna dair eleştiri ve geri dönütler sonrasında bu başlık detaylandırılarak tekrar açıklanmıştır.

Bilimsel bir araştırma, bir amaç doğrultusunda ve genellikle ortaya konmuş bir probleme çözüm üretmek ya da problemin kendisini tanımlamak için yapılmaktadır. Bu tür araştırmaların metni yazılırken amacın nedenini belirten cümle, problem durumu olabileceği gibi araştırmanın gerekçesi de olabilmektedir.

Ulusal yayınlarda -*özellikle tezlerde*- problem cümlesi ve amaç cümlesi aynı olguya hizmet ettiği görülmektedir. Ancak problem cümlesi bu araştırmanın amacını desteklemeli, diğer bir ifadeyle bu araştırmanın neden yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu belirtmelidir. Örneğin bir araştırmacı, *"…bu araştırmanın amacı ... öğrencilerinin matematik ders başarı puanlarının düşük olma nedenlerini araştırmaktır.*" ifadesine yer verdiği zaman bu nedenleri neden araştırdığını gerekçelendirerek açıklamalı bu açıklama problem cümlesi/durumu